

Research Paper

The Role of The Condition and Revocation of The Right To File a Lawsuit in Dispute Resolution Authorities in Investment Lawsuits in The Light of Qualification Authorities

Somaieh Dehdari¹, Behnam Ensafi Azar^{*2}, Mahsa Hosseini Moghadam²

1. PhD student, Department of Law, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran
2. Assistant Professor, Department of Law, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran

ARTICLE INFO

PP: 445-458

Use your device to scan and
read the article online

Keywords: *Condition,
Forfeiture, Filing A
Lawsuit, Dispute
Resolution Authorities,
Investment*

Abstract

To the same extent that today investment contracts have developed and increased their complexity, the differences in different contractual levels have increased to the same extent. Therefore, in providing an effective and efficient solution to resolve disputes in the investment field, approaches and methods should be considered that are based on the subject of the contract and the field of dispute on the one hand and the position of jurisdiction that has created and explains the procedure. Considered tools. This study shows that institutions and arbitration centers dealing with the settlement of investment disputes have been able to create a conventional approach and procedure in the international arena by solving numerous cases with arbitration procedures in the global arena. In other words, the methods of proceedings in different authorities in international arbitration are different and each of them has its own special methods and initiatives, which in case of domestic laws are not coordinated with them, one of the factors of encouraging and persuading investment is weakened.

Citation: Dehdari, S., Ensafi Azar, B., Hosseini Moghadam, M. (2024). **The Role of The Condition and Revocation of The Right To File a Lawsuit in Dispute Resolution Authorities in Investment Lawsuits in The Light of Qualification Authorities.** *Geography(Regional Planning)*, 13 (Special Issue 1), 445-458.
DOI: 10.22034/jgeoq.2024.380635.4003

* **Corresponding author:** Behnam Ensafi Azar, **Email:** ensafy@gmail.com

Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

The increase in communications and commercial transactions between individuals, whether natural or legal persons, from different countries has led to extensive and profound changes in the international trade law system. With the expansion of commercial relations and investments, disputes arising from these transactions have also proliferated. One of the issues that has always been a concern for the parties involved in an international trade and investment relationship is how these legal disputes should be resolved and through what mechanisms. It is obvious that if these disputes are not addressed with appropriate and swift methods, they can result in numerous detrimental consequences, including the waste of time, the immobilization of capital, and the infliction of damages on both parties.

Methodology

In this article, the research methodology is descriptive-analytical, utilizing library research and the examination of legal documents for data collection. Initially, the conditions and waivers of the right to file a claim in dispute resolution forums in investment disputes are reviewed. Subsequently, through the analysis of case studies and relevant laws, the role of these conditions in establishing the jurisdiction of dispute resolution forums concerning regional planning and sustainable development is examined. The aim of this research is to provide a legal framework to determine the impact of these conditions on achieving sustainable development goals and addressing the challenges present in investment disputes.

Results and Discussion

The method of waiving the right to bring a claim is recognized as a way to prevent parallel proceedings in investment treaties. Examples of this method can be found in bilateral investment treaties and in Article 26 of the ICSID Convention. However, the most notable example is in Article 1121 of NAFTA, which requires the claimant to waive their right to initiate or continue proceedings in domestic courts or other forums before commencing dispute resolution under

NAFTA. This condition applies to both ongoing and potential future claims, and merely refraining from exercising the right to initiate proceedings under NAFTA is not sufficient.

The difference between a fork-in-the-road clause and waiving the right to bring a claim lies in the order of recourse to the tribunal. In a fork-in-the-road clause, the parties can initially bring the issue either before a tribunal or in domestic courts. However, in waiving the right to bring a claim, the investor may first file a lawsuit in domestic courts and then proceed to the tribunal, provided that they waive the right to pursue the claim in other forums. For example, in the Waste Management case under ICSID, the claimant initially reserved the right to bring a claim in Mexico's domestic courts. The tribunal did not accept this waiver and ruled that simultaneous proceedings in domestic and international forums were not permissible. Ultimately, the tribunal deemed the claimant's case inadmissible and did not assert its jurisdiction. After the case was dismissed, the claimant again waived the right to bring a claim without any conditions, and Mexico objected. The tribunal rejected the objection and allowed the case to be refiled.

Conclusion

As previously mentioned, the President of ICSID (who is also the President of the World Bank) has the authority to select 10 members from the list. When choosing the "President's List," the President receives confidential recommendations from the Secretariat. The President must ensure that the list represents the world's main legal systems and key types of economic activities (Articles 13-14 of the ICSID Convention). Analyzing the President's List may reveal some of ICSID's preferences for its roster or perspectives on perceived weaknesses in the rest of the list. When the President of ICSID appoints an arbitrator from the list under Article 38(1) of the Convention, several factors are considered. These factors include the nationality of the arbitrators, as the ICSID Convention requires that no arbitrator appointed by the President may be a national of either party involved in the dispute. Additionally, potential conflicts of interest between the parties and the arbitrator that

could affect the arbitrator's impartiality are assessed. The knowledge and experience of the arbitrators in relevant laws and arbitration, as well as their language proficiency depending on the needs of the case, are also crucial factors. The availability of the arbitrator and their current caseload are considered to ensure timely proceedings. Finally, the coherence of the tribunal is evaluated, and in cases requiring specific

expertise, efforts are made to ensure such expertise is present on the tribunal. Before the appointment, parties have the opportunity to indicate any conditions that might disqualify a candidate based on the general criteria outlined in Article 14(1) of the ICSID Convention. In conclusion, ICSID serves as the sole appointing authority for investment disputes involving states, utilizing a mandatory list of reserve arbitrators.

References

1. Ahmadi, F., & Hassani, A. (2015). Challenges of Iran's accession to ICSID. First Conference on Law and Judicial Affairs, Tehran. [In Persian]
2. Almasi, N. A. (1990). Recognition and enforcement of foreign civil judgments. *Journal of the Faculty of Law and Political Science*, 25. [In Persian]
3. Amirmoaei, A. (2018). International arbitration in commercial disputes. Tehran: Dadgostar. [7th ed.] [In Persian]
4. Ansafi Azar, B. (2017). Investor in international arbitration practice. Tehran: Shahr Danesh Publishing. [2nd ed.] [In Persian]
5. Ansari, A., & Askari Dehnavi, J. (2012). Objections with temporary restraining effects in international commercial arbitration. *Journal of Justice*, 79. [In Persian]
6. Ansari, A., & Mobeen, H. (2010). Analysis of the civil liability of the stock exchange company in securities transactions based on the assumption of transaction uncertainty in arbitration practice. *Journal of Securities Exchange*, 10. [In Persian]
7. Askari, P., & Haji Pour, Z. (2020). The Urbaser and C.E.B.B. v. Argentina case: Origins of the counterclaim based on human rights violations in investment disputes. *Quarterly Journal of Public Law Research*, 21(66). [In Persian]
8. Bagheri, M., & Mohammad Goudarzi. (2017). Costs of ad hoc and institutional arbitration in international commercial arbitration. National Conference on New Research in Management, Economics, and Humanities. [In Persian]
9. Bahmei, A. (2011). International arbitration course notes, Master's level. Shahid Beheshti University. [In Persian]
10. Bataei, F., Shams, A., Bahmei, M., & Jenidi, L. (2018). Comparative study of independence and impartiality of the appointed arbitrator. *Quarterly Journal of Private and Criminal Law Research*, 36. [In Persian]
11. Complex (University of Tehran). [In Persian]
12. Dallers, R., & Schreur, C. (2012). International investment law. Translated by S. Qasemzadeh and B. Habibi. Tehran: Legal Studies and Research Institute. [In Persian]
13. Donyaye Eghtesad. (2022). Iran's rank improvement process in the World Bank Doing Business report. *Donyaye Eghtesad Journal*, 5007. [In Persian]
14. Ebrahimi, N., & Soltanzadeh, S. (2014). The concept of investment in the ICSID arbitration system. *International Legal Journal*, 50. [In Persian]
15. Eftekhari Jahromi, G. (1999). Developments in the arbitration institution in Iran's legislation - Achievements in international arbitration. *Legal Research Quarterly*, 2(27-28). [In Persian]
16. Eskini, R. (1990). The authority of states and governmental organizations in resorting to international commercial arbitration. *Journal of the Faculty of Law, University of Tehran*, 25. [In Persian]
17. Fereidoun, M. (2009). Legal analysis of several awards from arbitration boards. *Stock Exchange Journal*, 84. [In Persian]
18. Ghalayeshakhani, S. (2022). The position and status of the arbitration institution in resolving investment disputes. *Quarterly Journal of Contemporary Jurisprudence*, 3(9). [In Persian]
19. Hassan Khanpour, S., & Haghghi, E. H. (2019). Examination of the requirement for reasoned awards in resolving

- international investment disputes. *Journal of Legal Research*, 37. [In Persian]
20. Jafari Langroodi, M. (1999). *Extensive terminologies in law*. (Vol. 3). Tehran: Ganj Danesh. [In Persian]
  21. Jafari Nadoshan, S., & Sadeghi Moghaddam, M. H. (2015). The impact of multi-option clauses and waiver of the right to initiate lawsuits on the jurisdiction of treaty-based dispute resolution bodies in foreign investment disputes. *Quarterly Journal of Public Law Research*, 17(49). [In Persian]
  22. Jalali, M. (2004). Settlement of investment disputes through ICSID arbitration and the necessity of Iran's accession. *Theology and Law Journal of Razavi University*, 5 (13). [In Persian]
  23. Jenidi, L. (1997). *Comparative critique of the international commercial arbitration law*. Tehran: Dadgostar. [1st ed.] [In Persian]
  24. Karimi Nia, M. M. (2001). The role of fairness in international commercial law. *Knowledge Journal*, 31. [In Persian]
  25. Katouzian, N. (2012). *General principles of contracts*. (Vol. 2). Tehran: Iran Publishing Company. [32nd ed.] [In Persian]
  26. Khezai, H. (1994). Settlement and arbitration rules of the International Chamber of Commerce. *Journal of the Faculty of Law and Political Science*, 32. [In Persian]
  27. Khezai, H. (1998). Recognition and enforcement of international arbitration awards. *Journal of the Faculty of Law and Political Science*, 39. [In Persian]
  28. Khezai, H. (2007). *International commercial law: Arbitration*. Tehran: Nashr Qanoon. [Vol. 7] [In Persian]
  29. Mafi, H., & Parsafar, J. (2012). Court intervention in arbitration proceedings in Iranian law. *Views on Judicial Law*, 17(57). [In Persian]
  30. Mahajari, A. (1999). *Expedited proceedings in public courts*. Tehran: Ganj Danesh Publishing. [In Persian]
  31. Mahdavi, M. (1997). *International commercial arbitration*. *International Legal Journal*, 21. [In Persian]
  32. Mahdavi, M. (2001). *ICC Arbitration System*. Tehran: Iranian Chamber of Commerce Publishing. [1st ed.] [In Persian]
  33. Mahdavi, M., & Ebrahimi Louyeh, S. (2019). Necessity of establishing an appellate body in international investment arbitration. *Legal Research Quarterly*, 87. [In Persian]
  34. Moghadam Abreshmi, A., & Mahboob, M. (2016). The legal structure of the arbitration system: Unified or dual. *Quarterly Journal of Private Law Research*, 5(16). [In Persian]
  35. Moghtadi, M. R. (2011). Introduction to the law of investment dispute resolution based on the ICSID Convention. *Journal of Jurisprudence and Islamic Law*, 2(3). [In Persian]
  36. Mohammadi Moghaddam, A. (2012). Recognition and enforcement of foreign arbitration awards in Iranian law. Presentation at the Seminar at Qom Higher Education
  37. Mousizadeh, R. (2016). *International organizations*. Tehran: Mizan Publishing. [21st ed.] [In Persian]
  38. Nikbakht, H. R., & Shaha, J. (2013). Jurisdiction of dispute resolution bodies in investment treaties and investment contracts. *Journal of Jurisprudence and Islamic Law*, 4(2). [In Persian]
  39. Noorani Moghadam, Y., & Ayoouzi, A. (2016). Types of disputes and methods of resolution in the capital markets of Iran and the USA. *Quarterly Journal of Comparative Law Studies*, 7(1). [In Persian]
  40. Oloomizadeh Yazdi, H. R., & Azadi, Y. (2015). Arbitration letters and their role in international commercial arbitration. *Quarterly Journal of Private Law Research*, 3(11). [In Persian]
  41. Piran, H. (2015). *Legal issues of international investment*. Tehran: Ganj Danesh Publishing. [2nd ed.] [In Persian]
  42. Rezvaniyan, O. (2017). Examination of the nature of the arbitration board under Article 30 of the Law on Implementing General Policies of Article 44 with a view to judicial practice. *Quarterly Journal of Planning and Budget*, 22(2). [In Persian]
  43. Sadeghi, M. (2003). Court intervention in international commercial arbitration. *Journal of Daneshpazouhan, Mofid University*, 3. [In Persian]
  44. Safaee, H. (2018). *International law and international arbitrations*. Tehran: Mizan Publishing. [8th ed.] [In Persian]

45. Shahbazi, A. (2010). The multiplicity of international judicial systems. *Journal of Public Law Research*, 12(291). [In Persian]
46. Shaker, S. (2014). International commercial arbitration notes. Damghan University. [In Persian]
47. Shams, A. (2019). Civil procedure law. (Vol. 3). Tehran: Drag Publishing. [46th ed.] [In Persian]
48. Shiroui, A. (1999). The role of UNCITRAL in the development of international commercial law. *Voice of Justice Journal*, 1. [In Persian]
49. Shiroui, A. (2016). Comparative law. Tehran: Samt Publishing. [15th ed.] [In Persian]
50. Shiroui, A. (2019). International commercial law. Tehran: Majd Publishing. [1st ed.] [In Persian]
51. Solhchi, M. A. (2010). Independence of the arbitration clause in international contracts. *Quarterly Journal of Legal Research*, 31. [In Persian]
52. Soltanzadeh, S. (2015). Iran's accession to the investment dispute resolution convention. *Donyaye Eghtesad Journal*, 3544. [In Persian]
53. Tabatabai Nejad, M. (2013). Application of mandatory rules under the ICSID international investment arbitration system. *Private Law Thoughts (University of Science and Culture)*, 1(1). [In Persian]
54. TIRAS International Legal and Arbitration Institute. (2015). Recognition and enforcement of foreign arbitration awards under the 1958 New York Convention. [Available at](<http://www.hvm.ir/detailnews.aspx?id=>). [In Persian]
55. Vaqefi, S. (2010). Arbitration awards and their impact on resolving international disputes. *Scientific Legal Journal*, 100. [In Persian]
56. Yousefi, M. (2014). Examination of various arbitration systems in international trade. *International Legal Journal*, 90. [In Persian]
57. Zamani, Q., & Darun Pur, A. (2015). Dynamics of the concept of “investment” in the light of ICSID's jurisdiction methodologies. *Quarterly Journal of Judicial Views*, 69. [In Persian]
58. Zarabi, M. (2008). Institutional arbitration. *Kargozaran Newspaper*, 487. [In Persian]
59. Zarayeat, M. S. (2011). Legal effects of Iran's accession to the ICSID Convention. Master's thesis, Islamic Azad University, Central Tehran Branch - Faculty of Law. [In Persian]

مقاله پژوهشی

نقش شروط و اسقاط حق طرح دعوی مراجع حل اختلاف در دعاوی سرمایه گذاری در پرتو مراجع احراز صلاحیت در راستای برنامه‌ریزی منطقه‌ای و توسعه پایدار

سمیه دهداری: دانشجوی دکتری، گروه حقوق، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

بهنام انصافی آذر*: استادیار گروه حقوق، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

مهسا حسینی مقدم: استادیار گروه حقوق، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>به همان میزان که امروزه قراردادهای سرمایه گذاری توسعه یافته و به پیچیدگی‌های آن افزوده شده است، به همان میزان نیز اختلافات در سطوح مختلف قراردادی افزایش یافته است. بنابراین بایست در ارائه راه حل مؤثر و کارآمد جهت رفع اختلافات در حوزه سرمایه‌گذاری، رویکردها و شیوه‌هایی را در نظر گرفت که به فراخور موضوع قرارداد و حوزه اختلاف از یک سو و جایگاه صلاحیتی که ایجاد کرده و نحوه رسیدگی را تبیین می‌کند، ابزارهایی را در نظر گرفت. این مطالعه نشان می‌دهد که نهادها و مراکز داوری رسیدگی به حل و فصل اختلاف سرمایه‌گذاری با حل پرونده‌های متعدد با رویه‌های داوری در عرصه جهانی با موضوع سرمایه‌گذاری توانسته است رویکرد و رویه‌ای متعارف را در عرصه بین الملل ایجاد کند. به عبارت دیگر شیوه‌های رسیدگی در مراجع مختلف در داوری بین المللی متفاوت و هر کدام به طرق خاص و ابتکار ویژه خود می‌باشد که در صورت عدم هماهنگی قوانین داخلی با آنها یکی از عوامل تشویق و ترغیب سرمایه‌گذاری را ضعیف شده است.</p>	<p>شماره صفحات: ۴۴۵-۴۵۸</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> <p>واژه‌های کلیدی: شرط، اسقاط حق، طرح دعوی، مراجع حل اختلاف، سرمایه‌گذاری، مراجع احراز صلاحیت.</p>

استناد: دهداری، سمیه؛ انصافی آذر، بهنام؛ حسینی مقدم، مهسا (۱۴۰۲). نقش شروط و اسقاط حق طرح دعوی مراجع حل اختلاف در دعاوی سرمایه‌گذاری در پرتو مراجع احراز صلاحیت در راستای برنامه‌ریزی منطقه‌ای و توسعه پایدار. فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، دوره ۱۳ (ویژه‌نامه ۱)، ۴۴۵-۴۵۸.

DOI: 10.22034/jgeoq.2024.380635.4003

مقدمه

افزایش ارتباطات و معاملات تجاری فی مابین اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی از کشورهای مختلف موجب تحولاتی گسترده و عمیق در نظام حقوق تجارت بین‌المللی گردیده است. در پی توسعه روابط تجاری و سرمایه‌گذاری بروز اختلافات ناشی از این معاملات هم‌گسترش یافته است. یکی از مسائلی که همواره مورد توجه متعاملین یک رابطه تجاری سرمایه‌گذاری بین‌المللی می‌باشد، این است که اختلافات راجع به آن رابطه حقوقی به چه کیفیتی و با چه راهکارهایی باید حل و فصل شود. بدیهی است اگر این اختلافات با شیوه‌های مناسب و سریع رسیدگی نشود، پیامدهای زیانبار فراوانی از جمله: اتلاف وقت، توقف سرمایه در گردش و ورود خسارت برای طرفین می‌شود.

نقش شروط چندگزینه‌ای و اسقاط حق طرح دعوی بر صلاحیت مراجع حل اختلاف سرمایه‌گذاری

در برخی از معاهدات سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده است که سرمایه‌گذار در هنگام بروز اختلاف سرمایه‌گذاری با دولت میزبان باید بین طرح دعوا در یکی از دادگاه‌های داخلی کشور میزبان یا مراجعه به داوری در چهارچوب معاهدات سرمایه‌گذاری یکی را برگزیند و با انتخاب یکی از این دو روش، امکان طرح مجدد دعوی یادشده در سایر مراجع از خواهان دعوا سلب می‌گردد. این موضوع می‌تواند در بازخورد با صلاحیت مراجع بین‌الملل با زعامت دیوان داوری و یا محاکم داخلی، موضوعیت یابد. بنابراین در شروط چندگزینه‌ای همانطور که بیان خواهد شد؛ در برخی پرونده‌ها دیوان صراحتاً خود را صالح به رسیدگی دانسته و در برخی با استدلالاتی در راستای شروط ذیل قراردادهای محاکم خارجی را با تعدیلاتی صالح به رسیدگی در اختلافات می‌داند.

در تأثیر شروط چندگزینه‌ای بر صلاحیت دیوان داوری معاهده‌ای، سؤال اصلی این است که چه اندازه و چه نوع مراجعه سرمایه‌گذار خارجی به دادگاه‌های داخلی به فعال شدن نظام چندگزینه‌ای موجود در معاهده انجامیده و در نتیجه باعث منع طرح دعوی مجدد یا مرتبط در مراجع معاهده‌ای می‌شود. توضیح بیشتر اینکه سرمایه‌گذاران در جریان سرمایه‌گذاری در یک کشور خارجی ممکن است به‌عنوان خواهان یا خواننده با دعوی حقوقی گوناگونی روبرو شوند یا اقدام به طرح دعوا نمایند. این دعاوی ممکن است شامل دعوی مربوط به حقوق خصوصی به‌عنوان مثال با طرفین و شرکای تجاری خودشان یا ممکن است مربوط به حقوق عمومی یا مراجع دولتی باشد، مانند دعوی که سرمایه‌گذار خارجی در پی لغو مجوز فعالیت خود از طرف مراجع دولتی کشور میزبان و علیه ایشان اقامه می‌نماید. پس از چنین مراجعه‌ای به دادگاه‌های داخلی، اگر سرمایه‌گذار خارجی اقدام به طرح دعوی مجدد یا مرتبط در مراجع حل اختلاف معاهده‌ای نماید، دیوان داوری معاهدات ممکن است با ایراد صلاحیتی بدین شرح روبرو شود که در نتیجه اعمال قاعده موجود در شروط چندگزینه‌ای صلاحیت رسیدگی به دعوی فعلی را ندارد.

یکی از مهم‌ترین دعاوی موجود در خصوص شروط چندگزینه‌ای در نظام داوری ایکسید طرح شد که در آن درباره حدود صلاحیت مراجع داوری تعیین شده در معاهده در حالتی که شروط چندگزینه‌ای نیز وجود دارند، اظهار نظر به عمل آمد. در پرونده‌ای که بین شرکت سی جی ای علیه دولت آرژانتین در ایکسید طرح شد، ذیل این قرارداد شروط چندگزینه‌ای در نظر گرفته شد که طرح دعوی از جانب سرمایه‌گذار در دادگاه‌های ملی آرژانتین مسأله‌ای طرح شد که شروط چندگزینه‌ای فعال می‌شود و موجبی در اعمال آن می‌گردد یا خیر که در نهایت دیوان داوری عنوان کرد که طرح دعوی بر مبنای نقض قرارداد در دادگاه‌های ملی به اسقاط حق خواهان در طرح همان دعوا در دیوان داوری معاهده‌ای نمی‌انجامد. به این رأی اعتراض شد و کمیته موردی ابطال (نظام رسیدگی به اختلافات در چارچوب داوری اصولاً یک مرحله‌ای است، با این وجود در نظام داوری ایکسید در ماده ۵۲ مقررات آن نوعی نظارت بسیار محدود بر آرا که ممکن است به ابطال رأی منجر شود پیش‌بینی شده است. این نظارت از طریق یک کمیته سه نفره از داوران انجام می‌شود که در هر موردی توسط ریاست ایکسید انتخاب می‌شود و کمیته موردی ابطال نام دارد.) در اصل قضیه با نظر دیوان داوری موافقت نمود اما در جزئیات بدین شرح نظر تکمیلی خود را ابراز کرد: اگر دیوان داوری موردنظر در معاهده‌تنها برای دعوی نقض معاهده سرمایه‌گذاری صلاحیت داشته باشد و دادگاه‌های داخلی هم تنها برای نقض قرارداد سرمایه‌گذاری صلاحیت داشته باشند، همیشه دعوی طرح شده در داوری مورد نظر معاهده با دعوی طرح شده در دادگاه‌های داخلی متفاوت است. چرا که با این نگرش توجیه می‌گردد که سبب دعوا فرق دارد. با این طریق هیچ‌گاه نوبت به شروط چندگزینه‌ای نمی‌رسد.

در خصوص صلاحیت دیوان در زمینه نقض قرارداد سرمایه گذاری می‌توان به دو رأی مختلف با دو استدلال متفاوت از دیوان اشاره کرد. همانطور که بیان در خصوص صلاحیت دیوان بر نقض معاهده‌ای ذاتاً صالح می‌باشد، اما پرسش بر حدود صلاحیت دیوان در حوزه نقض قراردادی است. به ویژه وقتی در قرارداد بتوان شروط چند گانه‌ای بازیافت که از جمله این شروط تعیین مرجع حل اختلاف در خود قرارداد باشد. از جمله این پرونده‌های که دیوان خود را صالح می‌دانست دعاوی وایوندی است که در ارتباط با یک قرارداد سرمایه گذاری بین شرکت فرانسوی به نام سی جی ای و شرکت آرژانتینی وابسته به آن (سی ای ای) با دولت محلی یکی از ایالت‌های آرژانتین (توشمن) در مورد سیستم آب و فاضلاب آن ایالت در سال ۱۹۹۵ بود که در فوق در خصوص آن و استدلال دیوان شرح داده شد.

اما قرارداد دیگر که دیوان دولت محلی را صالح به رسیدگی دانست. رویه ایجاد شده در پرونده وایوندی یک که همان صلاحیت و الزام دیوان داوری برای رسیدگی به دعاوی ناشی از نقض معاهده بدون توجه به شروط حل و فصل اختلاف در قرارداد است، اگر چه همانطور که گفته شد، در پرونده اس جی ای در برابر فیلیپین با شک و تردید روبه رو شد، اما نظر ابراز توسط دیوان داوری را بر اساس استدلال جدیدی در قالب شرط التزام که موید شروط چند گانه در قرارداد بود، در محاکم محلی مورد رسیدگی قرار داد. آرای دیگری با این مضمون صادر شد که دیوان خود را صالح به رسیدگی ندانسته و با این استدلال که وجود شرط حل و فصل اختلاف در قرارداد آن را از صلاحیت دیوان جدا می‌کند، پرونده را به دادگاه‌های محلی ارسال نمود.

اما استدلال ویژه‌ای که در این زمینه می‌توان از دیوان بیان کرد؛ ابراز عدم صلاحیت با دو استدلال «قاعده تقدم خاص بر عام» و «تمایز صلاحیت دیوان داوری از قابل پذیرش بودن دعوا»؛ در پرونده اس جی ای (شرکت سویسی) علیه دولت فیلیپین بود. دیوان در استدلال تقدم خاص بر عام معتقد بود ایجاب و قبول موجود در قرارداد سرمایه گذاری ناظر به هر اختلاف قراردادی است که در چارچوب قرارداد اتفاق بیفتد، توافق دولت با سرمایه گذار خارجی تحت معاهده سرمایه گذاری در ارجاع دعوا به داوری غالباً زمانی حاصل می‌شود که عملاً اختلاف مشخصی به وجود آمده باشد. بنابراین این توافق ناظر به همان دعاوی خاص و قاعدتاً موخر از زمان انعقاد قرارداد سرمایه گذاری است. در واقع نتیجه به کار بردن اصل فوق الذکر دقیقاً بر عکس آنچه می‌شود که دیوان داوری بدان رسید: اخص بودن توافق معاهده‌ای نسبت به توافق قراردادی؛ که نتیجه آن برتری روش حل و فصل اختلاف معاهده ای بر روش قراردادی در اختلاف ناشی از نقض معاهده است. در واقع می‌توان ادعان کرد دیوان این استدلال را که نقل قولی از پرفسور شوئر بود؛ همان تخصیص اصولی است که خاص موخر عام مقدم را تخصیص زده و تحت لوای حاکمیت مقرراتی خود می‌آورد.

دومین استدلال دیوان تفکیک بین صلاحیت دیوان در صلاحیت دعاوی سرمایه گذاری علیه دولت بر اساس معاهده و دعاوی نقض قرارداد سرمایه گذاری است. بنابراین صلاحیت دیوان در راستای مقرر موجود در معاهده سرمایه گذاری، تحت تأثیر قرارداد، رد نمی‌شود. اما اگر یک طرف قرارداد سرمایه گذاری به قرارداد مورد نظر استناد کند (در پرونده مزبور سویس جهت اخذ جریمه به شروط چند گزینه‌ای ذیل قرارداد استناد کرده بود) در واقع به مثابه ملتزم شدن به مفاد قرارداد می‌باشد. بنابراین همه شروط قرارداد از جمله شرط حل اختلاف در مرجعی غیر از دیوان یا مرجعی به توافق طرفین، نیز باید ملتزم شوند. این همان اصل التزام به قرارداد است که استدلال دیوان قرار گرفت و به این دلیل خود را از رسیدگی سلب صلاحیت کرد.

به هر حال می‌توان تعدیلات شروط چند گزینه‌ای را در بستر قراردادهای یک جانبه و چند جانبه سرمایه گذاری، در پرونده‌هایی مورد واکاوی قرار داد. نظر دیوان داوری و کمیته ابطال در دعاوی وایوندی، رویه‌ای را در خصوص صلاحیت داوری معاهده‌ای در ارتباط با شروط چندگزینه‌ای بنیان نهاد که در سایر دعاوی نیز کم و بیش دنبال شد. این رویه نشان می‌دهد که منع رجوع به دیوان داوری بین‌المللی در اثر وجود شرط چندگزینه‌ای تنها زمانی به وجود می‌آید که همان دعوا با همان سبب قبلاً در دادگاه‌های داخلی کشور سرمایه‌پذیر رسیدگی شده باشد. اگر دعاوی طرح شده در دادگاه‌های داخلی راجع به نقض قرارداد یا اعتراض نسبت به اعمال اداری مقامات کشور سرمایه‌پذیر باشد و دعاوی مطرح در دیوان داوری معاهده‌ای در ارتباط با نقض معاهده باشد، به علت عدم این همانی دعاوی، شرط چندگزینه‌ای اعمال نخواهد شد. بنابراین آنچه موجبی در تعدیل شروط چند گزینه‌ای در دعاوی سرمایه گذاری خواهد شد، نه ماهیت قرارداد و که طبع دعاوی جدید می‌باشد که همگرا و هم سبب با دعاوی پیشین طرح شده باشد و یا خیر. پس همانطور که بیان شد اگر دعاوی طرح شده در راستای صلاحیت ذاتی دیوان باشد

(رسیدگی به نقض معاهده‌ای)، بنابراین هم سبب با نقض شروط ذیل قرارداد نخواهد بود، بنابراین دیوان را می‌توان صالح دانست که اگر غیر از آن باشد، می‌توان دعوای جدید را هم سبب با دعوای طرح شده و در صلاحیت محاکم داخلی دانست. در یک پرونده، دعوای مطروحه در دادگاه‌های داخلی ناظر به نقض یک قرارداد فروش و نیز ابطال یک مجوز توسط دولت استونی بود. در این مورد دیوان داوری معاهده‌ای، دعوای داخلی را، باعث اعمال قاعده چندگزینه‌ای و نهایتاً منع سرمایه‌گذار از طرح دعوای معاهده‌ای در دیوان داوری بین‌المللی، ندانست. در دعوای لادر در برابر جمهوری چک دعوای موجود در دادگاه‌های داخلی به علت اختلاف سرمایه‌گذار با شرکای قبلی وی بود. دیوان داوری اعمال قاعده «چندگزینه‌ای» و در نتیجه منع سرمایه‌گذار در طرح دعوا معاهده‌ای در دیوان داوری معاهده‌ای را نپذیرفت چرا که از نظر دیوان داوری، دعوای داخلی با دعوای طرح شده در دیوان داوری اطراف و سبب دعوای متفاوت داشت.

در دعوایی دیگر اختلافی در خصوص فسخ نامشروع قرارداد سرمایه‌گذاری در دادگاه‌های محلی آرژانتین طرح شده بود. پس از طرح اختلاف در داوری، دیوان داوری معاهده‌ای بیان نمود از آنجا که سبب و موضوع دعوایی که در دیوان داوری طرح شده است با آنچه در دادگاه‌های داخلی وجود داشته متفاوت است، شرط چندگزینه‌ای کارکردی ندارد در یک دعوای دیگر، شرکت محلی که سرمایه‌گذار خارجی در آن سرمایه‌گذاری نموده بود، در دادگاه‌های گوناگون در آرژانتین برای اعتراض به مسائل مالیاتی طرح دعوا نمود. در سطح مرجع حل اختلاف معاهده‌ای، دیوان داوری با این استدلال که سبب طرح دعوا و اطراف دعوا متفاوت هستند از اعمال قاعده «چندگزینه‌ای» امتناع کرد.

در دعوای سی‌ام اس در برابر آرژانتین نیز نتیجه‌ای مشابه حاصل شد. شرکت تابعه محلی سرمایه‌گذار، در دادگاه داخلی طرح دعوا نمود. پس از آن نیز دعوایی از سوی سرمایه‌گذار در دیوان داوری معاهده‌ای طرح شد. دیوان داوری بر اساس ادله‌ای چند اعمال شرط چندگزینه‌ای در جهت ممانعت از طرح دعوای سی‌ام اس در داوری بین‌المللی را نپذیرفت که مهم‌ترین این دلیل‌ها عبارت بودند از اینکه اولاً طرفین دو دعوا متفاوت بودند و ثانیاً موضوع و سبب در این دو دعوا فرق داشتند. بنابراین می‌توان استدلال دیوان را مبنی بر تفاوت در سبب و در پرونده آخر تفاوت در طرفین دعوی را مبنایی برای رسیدگی در دیوان قلمداد کرد.

نقش اسقاط حق طرح دعوی در صلاحیت مراجع حل اختلاف در سرمایه‌گذاری

روش دیگری که برای جلوگیری از رسیدگی‌های موازی در معاهدات سرمایه‌گذاری به کار گرفته می‌شود، روشی به نام اسقاط حق طرح دعواست. نمونه‌های این روش را می‌توان در تعداد معتدله‌ای از معاهدات نمونه دو جانبه سرمایه‌گذاری و معاهدات منعقد شده بر طبق آن‌ها و نیز در ماده ۲۶ از معاهده ایکسید مشاهده کرد.

اما مهم‌ترین و کامل‌ترین نمونه این روش را می‌توان در توافق‌نامه‌ی تجارت آزاد امریکای شمالی (نفتا) در ماده ۱۱۲۱ دید. نفتا در ماده ۱۱۲۱ مقرر می‌دارد که خواهان می‌بایست برای شروع روند حل و فصل اختلاف در نفتا، حق خود را مبنی بر شروع یا ادامه هر دعوا نسبت به اقدامی که طرف مقابل انجام داده که ادعا شده است که آن اقدام نقض تعهدی است که در ماده ۱۱۱۷ به آن اشاره شده در مراجع داخلی هر طرف یا در هر مرجع حل و فصل اختلاف دیگر اسقاط کند، مگر اقداماتی از قبیل اقدامات اعلانی یا صدور قرارها یا امور فوق‌العاده از مراجع محلی که در آن‌ها درخواست غرامت نشده باشد. از شرط اسقاط حق طرح دعوای مندرج در این ماده نکات زیر قابل برداشت است:

نخست؛ نفتا اعلان رسمی اسقاط حق را لازم می‌داند و صرف عدم استفاده عملی از این حق برای شروع رسیدگی در نظام نفتا کفایت نمی‌کند.

دوم؛ اسقاط حق باید نسبت به شروع یا ادامه رسیدگی‌ها موجود یا آینده باشد، یعنی باید شامل دعوای که هم اکنون در جریان است و دعوای احتمالی آینده شود. بنابراین وجود دعوای قبلی خاتمه یافته شده در مراجع داخلی، در طرح دعوای مشابه بعدی در نظام نفتا اشکالی ایجاد نمی‌کند. (مگر اینکه بر اساس اعتبار امر قضاوت شده یا موانعی خارج از نفتا چنین منعی به وجود بیاید.)

سوم؛ اسقاط حق مورد نسا، صرفاً نسبت به حق طرح دعوا در مراجع بین المللی نیست بلکه نسبت به طرح دعوا نسبت به اقدامات انجام شده دولت در نقض احتمالی حمایت‌های نفتا در هر مرجعی است.

با توجه به آنچه بیان شد؛ بایست مشخص گردد نقش اسقاط حق طرح دعوی در شروط چند گزینه‌ای جهت اعمال آن یا محدودیت در اعمال آن در دعاوی قراردادی و معاهده‌ای چه میزان می‌باشد. برای بررسی این مهم بایست به برخی از پرونده‌ها در این زمینه اشاره کرد و استدلالات دیوان را در این خصوص مطالعه کرد تا بتوان اثرات و نقش اسقاط حق دعوا را در بازخورد با شروط چند گزینه‌ای مورد واکاوی قرار دهیم.

در این حوزه می‌توان به دعوی ویست منیجمنت اشاره کرد که محل بحث آن ماده ۱۱۲۱ از نفتا می‌باشد. این پرونده زیر نظر تسهیلات اضافی ایکسید طرح شد. خواهان برای طرح دعوا در نظام نفتا طبق مقرر ماده ۱۱۲۱ اعلان اسقاط حق طرح دعوا نموده باشد. در پرونده مزبور اسقاط حق را به صورت مقید بر اساس مقررات نفتا انجام داده بود به این صورت که حق اقامه یا ادامه دعوا نسبت به اعمال انجام شده‌ی خواننده صرفاً در چهارچوب حقوق بین الملل را از خود ساقط کرده بود. این اسقاط حق شامل طرح دعوا بر مبنای نقض حقوق خواهان در سایر نظام‌های حقوقی و از جمله حقوق داخلی مکزیک قابل اعمال نبود.

در ادامه دیوان داوری اظهار نظر نمود که تنها به اعلان و اظهار خواهان نمی‌نگرد و به این نکته هم توجه می‌کند که خواهان در مراجع داخلی علیه خواننده دعوی مطرح نموده است. بر این اساس زمانی که هر دو دعوا بر مبنای اقدام واحد دولت طرح می‌شوند، بر طبق ماده ۱۱۲۱ نمی‌توانند هم زمان در مراجع داخلی و بین المللی دنبال شوند چون خطر اخذ چند باره غرامت وجود دارد. در نهایت اکثریت دیوان داوری اعلان اسقاط حق طرح دعوی خواهان را به علت شرایطی که به آن ضمیمه شده بود و نیز دعوی که در مراجع ملی در جریان بود غیرقابل قبول دیدند و صلاحیت خود را احراز نمودند.

بعد از رد دعوی خواهان به شرح پیش گفته در پرونده ویست منیجمنت، خواهان یعنی سرمایه‌گذار خارجی مجدداً یک اسقاط حق طرح دعوا به صورت بدون قید و شرط به عمل آورد و تا آن زمان تمامی دعاوی طرح شده از جانب خواهان در دادگاه‌های ملی نیز خاتمه یافته بود اما مکزیک به طرح مجدد دعوا اعتراض کرد. اعتراض مکزیک این بود که سرمایه‌گذار تنها یک بار حق دارد که ذیل ماده ۱۱۲۱ نفتا در دیوان داوری معاهده‌ای طرح دعوی کند. اما دیوان داوری با این مسئله مخالفت نمود و بیان کرد که نه قواعد نفتا و نه قواعد قابل اعمال حقوق بین‌المللی عمومی، خواهانی را که یک‌بار مقدمات طرح دعوا ذیل ماده ۱۱۲۱ را به جا نیاورده است، از طرح مجدد دعوا به همراه التزام به مقدمات آن منع نمی‌کند.

اما آنچه بین نظام حقوقی «شرط چندگزینه‌ای» و نظام حقوقی «اسقاط حق دعوا» تفاوت ایجاد می‌کند، بحث تقدم و تأخر در رجوع به دیوان است. به عبارت دیگر در شرط چند گزینه‌ای طرفین (سرمایه‌گذار یا سرمایه‌پذیر) در بادی امر می‌توانند انتخاب کنند موضوع خود را در دیوان طرح کنند و یا در محاکم داخلی و مراجع صالح دیگر. در هر صورت هر جا طرح شد به همان سبب دیگر نمی‌توان در دیوان آن دعوا و موضوع را طرح نمود. این در حالی است که در اسقاط حق دعوا ممکن است به عنوان مثال سرمایه‌گذار ابتدا در محاکم داخلی و بر اساس نظام حقوقی ملی طرح دعوا کند. اما حق طرح دعوا در دیوان از وی سلب نمی‌گردد. در مثال فوق می‌تواند بر اساس ذیل ماده ۱۱۲۱ نفتا در دیوان تقاضای رسیدگی کند، اما باید پیگیری خود را نسبت به طرح دعوا در محاکم داخلی و یا هر مرجع صالحی از خود ساقط کند.

شرط رضایت در احراز صلاحیت مرکز داوری

ایکسید کنوانسیون است که برای حل و فصل مستقل اختلافات مربوط به سرمایه‌گذاری بین کشور میزبان و سرمایه‌گذار خارجی طراحی شده است. داوری تحت قوانین داوری نهادی انجام می‌شود و بستگی به رضایت طرفین دارد؛ یعنی داوری تنها با توافق طرفین انجام می‌شود. برای رجوع به ایکسید، باید توافقی برای داوری بین کشور میزبان و سرمایه‌گذار خارجی وجود داشته باشد و طرفین باید عضو کنوانسیون ایکسید باشند و یک اختلاف حقوقی ناشی از سرمایه‌گذاری نیز باید وجود داشته باشد.

رضایت طرفین، اساس داوری است و در صورت عدم رضایت صریح یا ضمنی، دادگاه داوری نمی‌تواند با طرفین قرارداد برخورد کند. رضایت معمولاً از طریق امضا یا رفتار در سند قرارداد بیان می‌شود، اما ممکن است شخص یا نهاد، رضایت به داوری را امضا نکرده باشد یا برعکس، صرف امضا به معنای موافقت با داوری نباشد.

طبق ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید، رضایت کتبی طرفین برای داوری لازم است. رضایت باید به‌طور صریح و کتبی اعلام شود و شامل اختلافات جاری و احتمالی آینده باشد. همچنین، پس گرفتن رضایت یک طرفه ممکن نیست، اما تغییر رضایت به‌طور متقابل ممکن است.

رضایت معمولاً با سند کتبی محرز می‌شود، اما در برخی موارد، توافقات ماهوی نیز می‌تواند به عنوان رضایت از داوری در نظر گرفته شود. اصول تفسیری خاص برای تعیین «قصد داوری» استفاده می‌شود.

زمان رضایت بر اساس تاریخ پذیرش صلاحیت ایکسید توسط طرفین تعیین می‌شود. اگر شرط رضایت در قرارداد وجود داشته باشد، زمان پذیرش آن توسط طرفین مشخص می‌شود. همچنین، اگر کشور میزبان یا سرمایه‌گذار پس از امضای توافق‌نامه، کنوانسیون را تصویب کند، زمان لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون به عنوان زمان رضایت محسوب می‌شود.

برای مراجعه به داوری ایکسید، رضایت کتبی و صریح طرفین ضروری است. همچنین، لازم است که این رضایت شامل تمامی اختلافات حقوقی و به‌طور مناسب ثبت شود تا شرایط داوری به‌طور کامل و مؤثر اجرا شود.

در پرونده هالیدی اینس علیه دولت مراکش، سه شرط برای پذیرش رضایت لازم بود که شامل تصویب کنوانسیون توسط کشور میزبان، کشور سرمایه‌گذار و طرفین شرکت‌کننده در اختلاف بود. دادگاه تأکید کرد که تاریخ رضایت باید زمانی باشد که تمامی این شرایط برآورده شده باشد. رضایت، پس از کامل شدن، غیرقابل فسخ است و ملیت سرمایه‌گذار بر اساس تاریخ رضایت تعیین می‌شود. موافقت با صلاحیت مرکز مستثنی کردن سایر راه‌حل‌های درمانی و حمایت دیپلماتیک را به همراه دارد و به موجب ماده ۴۴ کنوانسیون، دادرسی باید مطابق با قوانین داوری در تاریخ رضایت انجام شود.

در پرونده ترادکس علیه آلبانی، دیوان داوری تأکید کرد که صلاحیت قضایی باید از تاریخ طرح ادعا ایجاد شود و قرارداد دوجانبه نمی‌تواند به‌عنوان مبنای صلاحیت قلمداد گردد. عدم رضایت آشکار مانع از رسیدگی به پرونده است، اما در صورت عدم اعتراض به صلاحیت قضایی در مراحل اولیه، طرفین نمی‌توانند بعداً اعتراض کنند. ماده ۴۵ کنوانسیون ایکسید نیز تصریح می‌کند که عدم حضور یک طرف به معنای پذیرش ادعاهای طرف مقابل نیست.

زمان رضایت در داوری ایکسید تاریخی است که هر دو طرف به حوزه قضایی تسلیم شده‌اند. اگر شرایط مربوط به صلاحیت ایکسید تا زمان اعلام رضایت محقق نشود، زمان تأیید رضایت زمانی است که این شرایط برآورده گردد. این رضایت پیامدهای مهمی دارد، از جمله غیرقابل فسخ بودن، حذف سایر روش‌های درمانی و غیرمجاز بودن حمایت دیپلماتیک.

رضایت به صلاحیت ایکسید غیرقابل انصراف و استرداد است، که نشان‌دهنده اصل لزوم (Oof al-aqd) در قراردادها است. این اصل شامل مواردی است که رضایت در توافق‌نامه‌ها یا قوانین ملی به‌عنوان شرط سازش ذکر شده باشد. با این حال، برگشت ناپذیری رضایت فقط پس از کامل شدن آن اعمال می‌شود و تنها پیشنهادات رضایتی که هنوز به مرحله قطعی نرسیده‌اند، قابل بازگشت هستند.

در صورت وجود شرایط خاص، رضایت ممکن است غیرقابل فسخ باشد. سرمایه‌گذار باید موافقت خود را به‌طور کتبی برای غیرقابل فسخ کردن رضایت اعلام کند. انصراف از رضایت به‌طور یک‌جانبه مجاز نیست، اما طرفین می‌توانند با توافق متقابل رضایت خود را خاتمه دهند. همچنین، کنوانسیون ایکسید شرایطی برای ادامه دادرسی حتی در صورت امتناع یکی از طرفین از همکاری فراهم می‌کند و تقبیح کنوانسیون یا پس گرفتن مجوز سرمایه‌گذاری تأثیری بر صلاحیت قانونی قبلاً داده شده ندارد.

کشور میزبان می‌تواند قانون سرمایه‌گذاری خود، از جمله مقررات مربوط به رضایت از صلاحیت ایکسید، را تغییر دهد. در نتیجه، اگر سرمایه‌گذار پیشنهاد مندرج در قوانین ملی را نپذیرد، لغو قانون موجب عدم اعتبار رضایت خواهد شد. با این حال، اگر سرمایه‌گذار پیشنهاد را در حالی که قانون در حال جریان است، بپذیرد، رضایت همچنان معتبر خواهد بود. این اصل به معنای جدایی قرارداد سرمایه‌گذاری از سند قانونی است و رضایت حاصل از قرارداد دو جانبه یا اسناد بین‌المللی حتی پس از تغییرات قانونی، غیرقابل فسخ است.

در پرونده «سی اس اوبی علیه اسلواکی»، دادگاه تأکید کرد که اصلاحات قانون اسلواکی پس از پذیرش درخواست داوری توسط سرمایه‌گذار، بر اعتبار قرارداد دو جانبه تأثیر نمی‌گذارد. اگر شرط رضایت در توافق‌نامه‌ای که به آن اشاره شده است، اعتبار خود را از دست دهد، همچنان می‌تواند در توافق‌نامه‌ای دیگر مورد تأسیس قرار گیرد، بر اساس اصل تفکیک‌پذیری توافق‌نامه داوری. استدلال درباره عدم اعتبار رضایت به دلیل نقص در قوانین ملی بعید به نظر می‌رسد، چرا که دولت‌ها موظف به رعایت قوانین خود هستند و باید حسن نیت را در برابر سایر طرف‌ها نشان دهند.

در نهایت، رضایت به محض تحقق الزامات قضایی، از جمله رضایت هر دو طرف، غیرقابل فسخ است. تلاش برای فسخ یا استرداد رضایت پس از تکمیل آن پذیرفته نمی‌شود. فرم و شیوه‌های اعلام رضایت برای داوری ایکسید نامحدود است و طرفین می‌توانند از روش‌های مختلفی برای اعلام رضایت استفاده کنند.

درج شرط داوری و یا تنظیم موافقتنامه

درج شرط داوری یا تنظیم موافقت‌نامه یکی از شیوه‌های رایج برای اعلام رضایت به داوری است. در این روش، شرط رضایت به داوری از طریق قراردادی بین کشور میزبان و سرمایه‌گذار خارجی به تأسیس می‌رسد. طرفین توافق می‌کنند که اختلافات خود را از طریق داوری طبق کنوانسیون حل و فصل کنند.

در داوری تجاری، طرفین می‌توانند رضایت خود را از طریق پیشنهاد و پذیرش یا رفتارهای دیگر اعلام کنند. این رضایت می‌تواند به صورت یک توافق‌نامه داوری مدل یا قرارداد دو جانبه‌ای که به داوری اشاره دارد، بیان شود. موافقت‌نامه‌های داوری ممکن است همزمان (دو جانبه) یا یک‌جانبه (در مواردی که یک طرف دارای قدرت چانه‌زنی برتر است) باشند.

به طور معمول، شرط داوری در قراردادهای سرمایه‌گذاری بین کشور میزبان و سرمایه‌گذار ثبت می‌شود، به‌ویژه در قالب بند سازش که به حل اختلافات آینده از طریق داوری اشاره دارد. این توافق می‌تواند در یک قرارداد واحد ثبت شود یا از طریق سند قانونی دیگری صورت پذیرد. در مواردی که سرمایه‌گذار چندین قرارداد با کشور میزبان منعقد کرده و تنها یکی از آن‌ها حاوی شرط داوری باشد، دادگاه‌ها معمولاً دیدگاه گسترده‌ای را اتخاذ کرده و اصل «وحدت سرمایه‌گذاری» را اعمال می‌کنند.

اعلام رضایت از طریق درج در قوانین داخلی دولت میزبان

داوری ایکسید همیشه مبتنی بر رضایت طرفین است و این رضایت به‌عنوان "سنگ بنای صلاحیت مرکز" تعریف می‌شود. به‌طور کلی، رضایت می‌تواند از طریق پذیرش یا تصویب کنوانسیون و همچنین از طریق قوانین داخلی کشور میزبان که داوری ایکسید را به‌عنوان راه‌حل اجباری برای حل اختلافات سرمایه‌گذاری پیش‌بینی می‌کند، اعلام شود. در این روش، کشور میزبان می‌تواند رضایت داوری را به‌طور کلی یا برای گروه خاصی از سرمایه‌گذاران در قوانین ملی خود تعیین کند، و این رضایت برای اعتبار باید توسط سرمایه‌گذار خارجی پذیرفته شود.

تفسیر قوانین ملی در راستای داوری ایکسید نیاز به تحلیل دقیق دادگاه‌های داوری دارد تا تعیین شود آیا صلاحیت رسیدگی به پرونده خاصی را دارند یا خیر. این تحلیل باید بر اساس اصول تفسیری ملی و اصول حقوق بین‌الملل انجام شود. به‌عنوان مثال، در پرونده اس.پی.پی، دادگاه‌ها با توجه به اصول تفسیر قانونی و حسن نیت، به بررسی اعتبار قوانین ملی پرداخته و بر لزوم در نظر گرفتن انتظارات مشروع سرمایه‌گذاران تأکید کردند. از این رو، کشور میزبان می‌تواند رضایت داوری ایکسید را به طور عمومی یا برای گروه‌های خاصی از سرمایه‌گذاران در قوانین خود پیش‌بینی کند و این رضایت برای اجرایی شدن باید توسط سرمایه‌گذار خارجی پذیرفته شود.

اعلام رضایت در معاهدات دو یا چندجانبه

یکی از روش‌های معمول برای اعلام رضایت در داوری ایکسید، درج شرط داوری در قراردادهای دو جانبه یا چندجانبه است. در قراردادهای سرمایه‌گذاری دو جانبه (BIT)، کشور میزبان و کشور سرمایه‌گذار خارجی توافق می‌کنند که اختلافات ناشی از سرمایه‌گذاری‌ها را از طریق داوری ایکسید حل و فصل کنند. این شیوه به سرمایه‌گذاران خارجی این امکان را می‌دهد که به داوری در صورت بروز اختلافات با مقامات دولتی دسترسی داشته باشند، حتی اگر توافق خاصی به طور جداگانه منعقد نشده باشد.

همچنین، قراردادهای چندجانبه سرمایه‌گذاری ممکن است شامل شرط داوری باشند، اما برخی از معاهدات تنها به ارائه پیشنهادهایی برای داوری در آینده محدود می‌شوند. در بسیاری از موارد، دولت میزبان پیشنهادی یک‌جانبه برای داوری در اختلافات سرمایه‌گذاری ارائه می‌دهد که ممکن است فقط به سرمایه‌گذاران تابع کشور متعاقد دیگر یا کشورهای طرف قرارداد محدود باشد. ویژگی یک‌جانبه بودن این پیشنهادات بر اهمیت ملیت سرمایه‌گذاران در داوری تأکید می‌کند. قراردادهای دو جانبه و بندهای آن‌ها، نظیر رضایت بی‌چون و چرا، مشخصاً پیشنهاد داوری را تصریح می‌کنند و به موارد زیر توجه دارند:

جایگاه عمومی و ویژگی‌های آن (موردی در سند حقوق بین‌الملل عمومی)

طبع یک‌جانبه (مربوط به سرمایه‌گذاران تابع کشور طرف قرارداد)

الزام آور بودن برای دولت طرف قرارداد

قابل لغو بودن با شرایط معین

با این حال، در تقابل با رضایت از طریق مذاکره، این روش به نوعی صلاحیت قضایی اجباری تبدیل می‌شود. این تفاوت به‌ویژه در تفاوت بین توافق‌نامه‌های داوری و معاهدات بین‌المللی آشکار است، به طوری که دادگاه‌ها تأکید می‌کنند که توافق‌نامه داوری بین یک سرمایه‌گذار خصوصی و دولت مربوطه به‌عنوان معاهده تلقی نمی‌شود، بلکه به‌عنوان توافقی قراردادی بین طرفین محسوب می‌گردد.

تحدید رضایت دولت میزبان

پیشنهادات رضایت به داوری در قوانین ملی به دو دسته تقسیم می‌شوند: برخی قوانین به طور گسترده‌تری به اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی اشاره دارند، در حالی که برخی دیگر محدودتر و به اختلافات خاصی نظیر تأیید شرکت‌ها یا موارد خاص محدود می‌شوند. به طور کلی، در داوری سرمایه‌گذاری، دامنه و محدودیت‌های رضایت به داوری به‌طور عمده توسط کشور میزبان تعیین می‌شود، و سرمایه‌گذار نمی‌تواند محدودیت‌ها را تغییر دهد، بلکه تنها می‌تواند پیشنهاد کشور میزبان را بپذیرد یا رد کند. در برخی قوانین ملی، دامنه رضایت به داوری ممکن است به مسائل خاصی نظیر مصادره و تبعیض محدود باشد، مانند قانون سرمایه‌گذاری خارجی آلبانی که تنها اختلافات ناشی از مصادره و تبعیض را تحت پوشش قرار می‌دهد. همچنین، قراردادهای دو جانبه و چندجانبه ممکن است محدوده داوری را به مسائلی خاص نظیر نقض استانداردهای سرمایه‌گذاری محدود کنند. برخی کشورها مانند روسیه و چین در گذشته محدودیت‌هایی برای رضایت به داوری داشتند، اما اخیراً رویکردشان را تغییر داده و شرایط گسترده‌تری را برای داوری پذیرفته‌اند. به طور مشابه، معاهدات مانند نفتا و منشور انرژی محدودیت‌هایی را برای ادعاهای داوری تعیین کرده‌اند.

طبق ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید، برای ایجاد صلاحیت باید سه شرط وجود داشته باشد: یکی از طرفین باید کشور متعاقد کنوانسیون باشد، اختلاف باید مستقیماً ناشی از سرمایه‌گذاری باشد، و رضایت طرفین برای ارسال اختلاف به مرکز داوری باید وجود داشته باشد. کشورها آزادند که محدوده رضایت را تعیین کنند و می‌توانند استثنایی را برای مسائل خاص قائل شوند. همچنین، ملیت سرمایه‌گذار نقش مهمی در تعیین دامنه رضایت به داوری دارد و ممکن است نیاز به تعریفی از ملیت داشته باشد که در قراردادها و قوانین ملی گنجانده شده است.

به‌طور کلی، وجود سرمایه‌گذاری در تعیین صلاحیت داوری ایکسید اهمیت دارد، هرچند که تعریف دقیق "سرمایه‌گذاری" در کنوانسیون ایکسید مشخص نشده است و به تعاریف ارائه شده توسط قراردادها و قوانین ملی بستگی دارد.

مقایسه تحلیلی در خصوص عملکرد نهادهای داوری بین‌المللی سرمایه‌گذاری

داوری به‌عنوان یک سازوکار حل اختلاف بر اساس رضایت متقابل طرفین، در حوزه داوری سرمایه‌گذاری پیچیده‌تر از داوری تجاری است زیرا شامل توافق‌نامه‌های بین کشورها و کشورهای میزبان می‌شود. در این زمینه، سرمایه‌گذاران و کشورها ممکن

است حق انتخاب بین داوری ایکسید و سایر سازوکارهای داوری را داشته باشند. برای مثال، معاهده منشور انرژی، داوری ایکسید، آنسیترال و مرکز داوری اتاق بازرگانی استکهلم را پیش‌بینی می‌کند.

مرکز داوری ایکسید با هدف ایجاد تعادل بین منافع کشور میزبان و سرمایه‌گذار خارجی، شرایطی را فراهم می‌آورد که در آن سرمایه‌گذاران می‌توانند به داوران بی‌طرف دسترسی پیدا کنند و اختلافات را به صورت غیرسیاسی و حقوقی حل کنند. این نظام به کشورهای میزبان این امکان را می‌دهد که بدون دادن امتیازات نامتعارف، سرمایه‌گذاری خارجی را جذب کنند و در عین حال منافع خود را حفظ نمایند.

در مقایسه با نهادهای دیگر مانند اتاق بازرگانی بین‌المللی و دیوان بین‌المللی دادگستری، مرکز داوری ایکسید ویژگی‌های خاصی دارد. این مرکز که از سوی کشورهای مختلف تأسیس شده، هم به اختلافات بین دولتها و هم اختلافات میان دولت‌ها و اشخاص خصوصی می‌پردازد. به دلیل سابقه طولانی و مقررات قابل انعطاف آن، توانسته است اعتماد بسیاری از کشورها، از جمله کشورهای آمریکای لاتین، را جلب کند و منابع مهمی برای حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری به شمار می‌رود.

مراجع احراز صلاحیت در فرایند داوری سرمایه گذاری

گزارش سال ۲۰۱۶ درباره داوری سرمایه‌گذاری، که شامل ۵۱ پرسش از متخصصان داوری معاهده سرمایه‌گذاری بود، نشان می‌دهد که اکثریت پاسخ‌دهندگان اعتقاد دارند طرفین باید حق تعیین داور را داشته باشند. این گزارش به مشکلاتی مانند عدم اعتماد به نهادهای تعیین داور و نیاز به اصلاحات در نظام‌های بین‌المللی داوری اشاره می‌کند. برخی نگرانی‌ها به تنوع داوران و انتصاب داوران در دادرسی‌هایی که قبلاً رأی داده‌اند، معطوف است.

یکی از نکات برجسته این است که آیا فرآیند انتصاب باید فقط توسط کشورها یا شامل سازمان‌هایی که منافع سرمایه‌گذاران را نمایندگی می‌کنند نیز باشد. بر اساس گزارش ایکسید، استفاده از "سازمان‌های تجاری" می‌تواند خطرات مدل فعلی را کاهش دهد. انتخاب اعضای هیئت استیناف باید بر اساس استقلال، بی‌طرفی، تخصص، تجربه، و تعادل جغرافیایی و جنسیتی انجام شود. سیستم فعلی انتصاب داوران، که به هر طرف امکان انتخاب دادگاه را می‌دهد، یکی از مزایای اصلی است و به اطمینان از ارزیابی عادلانه موقعیت‌ها کمک می‌کند. طبق قوانین ایکسید و آنسیترال، فرآیند انتخاب داور ممکن است به مدت ۹۰ تا ۱۲۰ روز طول بکشد. در صورت عدم توافق طرفین، مراجع مستقل مانند دبیرکل دیوان دائمی داوری می‌توانند برای تعیین داور اقدام کنند.

اهمیت انتصاب داور در داوری سرمایه گذاری

در داوری سرمایه‌گذاری، سه نوع اصلی از مداخلات در تعیین داوران وجود دارد: نوع اول، تعیین مستقیم است که در آن مرجع انتصاب به‌طور مستقیم داوران را انتخاب می‌کند، بدون نیاز به رضایت طرفین اختلاف. در بعضی موارد، مرجع لیستی از داوران ارائه می‌دهد و طرفین می‌توانند از میان این لیست انتخاب کنند. نوع دوم، مداخلات شبه انتصاب است که در آن موسسات داوری یا مقامات شبه انتصاب ممکن است داوران احتمالی را پیشنهاد کنند، اما انتخاب نهایی الزامی نیست. این مداخلات به صورت غیررسمی انجام می‌شود و اطلاعات کمی درباره آن‌ها در دسترس است. موسسات داوری می‌توانند به عنوان واسطه عمل کرده و نظرات طرفین را درباره داوران احتمالی جمع‌آوری کنند. نوع سوم، فرآیندهای نیمه‌رسمی است که در آن نهادها یا مقامات شبه انتصاب، مانند دبیرخانه‌های سازمان‌های بین‌المللی، نامزدهای داوری را به طرفین پیشنهاد می‌دهند. برای مثال، در سازمان جهانی تجارت (WTO)، دبیرخانه نامزدهای هیئت را پیشنهاد می‌دهد و طرفین تنها با دلایل قانع‌کننده می‌توانند با این پیشنهادات مخالفت کنند.

در سیستم داوری سرمایه‌گذاری، به ویژه در ایکسید، مراجع شبه انتصاب نیز ممکن است پیشنهادهایی برای انتخاب داوران ارائه دهند. قوانین و رویه‌های مربوط به این مداخلات می‌تواند متفاوت باشد و معمولاً به نحوه تعامل میان موسسات داوری و طرفین اختلاف بستگی دارد.

ساختار نهادی و تعیین مقامات انتصابی در مراجع داوری سرمایه گذاری

برای تحلیل ماهیت مقامات انتصابی در نهادهای داوری سرمایه گذاری، به بررسی پنج نهاد و دیوان اصلی در این حوزه خواهیم پرداخت: ایکسید، دیوان دائمی داوری، اتاق بازرگانی استکهلم، اتاق بازرگانی بین المللی و چند نهاد دیگر. این بررسی کمک می کند تا درک بهتری از نحوه انتخاب و انتصاب داوران در این نهادها به دست آوریم.

اِکسید (ICSID) به عنوان یکی از اصلی ترین نهادهای داوری سرمایه گذاری، به طور خاص برای رسیدگی به اختلافات میان دولت ها و سرمایه گذاران خارجی تأسیس شده است. در ایکسید، سازوکار انتصاب داوران به طور مستقیم تحت نظارت رئیس بانک جهانی و شورای اداری این نهاد انجام می شود. رئیس بانک جهانی بر اساس بند ۱ ماده ۵ کنوانسیون ایکسید، اختیار تعیین داوران را دارد، اما شورای اداری که شامل نمایندگان کشورهای عضو است، نقش اصلی را در تصمیم گیری های کلیدی ایفا می کند. این شورا معمولاً سالی یک بار جلسه برگزار می کند و رئیس آن، که فاقد حق رأی است، جلسات را مدیریت می کند. دبیرکل ایکسید، که تا سال ۲۰۰۹ مشاور عمومی بانک جهانی بود، مسئولیت اجرایی و مدیریتی سازمان را بر عهده دارد. از سال ۲۰۰۹ به بعد، این دو پست به طور جداگانه توسط دو نفر انجام می شود تا هر کدام به طور کامل بر وظایف خود تمرکز داشته باشند. فهرست داوران در ایکسید به طور عمده از طریق پیشنهادات دولت ها و رئیس ایکسید به روز می شود.

دیوان دائمی داوری (PCA) در لاهه، هلند، یک نهاد بین دولتی مستقل است که به طور عمده به حل و فصل اختلافات میان دولت ها و نیز اختلافات تجاری و بین المللی می پردازد. این دیوان، برخلاف ایکسید، به عنوان یک سازمان غیر دولتی خصوصی شناخته می شود و دارای شورای اداری و کمیته های مالی است. لیست داوران در این دیوان به طور غیر انحصاری و از طریق معرفی کشورها به روزرسانی می شود. داوران برای یک دوره شش ساله منصوب می شوند و این فهرست به طور کلی شامل داورانی است که دارای صلاحیت های مشخص در حقوق بین الملل و اعتبار اخلاقی بالا هستند.

اتاق بازرگانی استکهلم (SCC) به عنوان یکی از نهادهای داوری خصوصی، برای انتخاب داوران، اختیارات زیادی به هیئت مدیره خود داده است که می تواند کمیته هایی را برای تصمیم گیری های خاص تعیین کند. این هیئت مدیره می تواند برخی از اختیارات را به دبیرخانه واگذار کند، اما به نظر می رسد که تصمیم گیری درباره انتصاب داوران به طور مستقیم به هیئت مدیره و دبیرخانه وابسته است. دبیرخانه SCC شامل کارمندان کمی است که وظایف اجرایی و اداری را بر عهده دارند، و اطلاعات زیادی درباره روش های دقیق انتصاب داوران در دسترس نیست.

اتاق بازرگانی بین المللی (ICC) یکی دیگر از نهادهای مهم در داوری تجاری است. در این نهاد، اعضای دیوان داوری توسط کمیته های ملی در کشورهای مختلف معرفی و سپس به شورای جهانی ICC برای بررسی و تأیید نهایی فرستاده می شوند. دیوان داوری ICC یک فرایند دو مرحله ای برای انتصاب داوران دارد: ابتدا کمیته ملی، فردی را به عنوان نامزد معرفی می کند و سپس دیوان پس از بررسی، تصمیم به انتصاب وی به عنوان داور می گیرد. دیوان داوری ICC برای انتخاب داوران، توجه ویژه ای به عدم وجود تعارض منافع و استقلال نامزدها دارد و در صورت نیاز، داوران جایگزین معرفی می کند.

در نهایت، نهادهای داوری نظیر دیوان دائمی داوری و اتاق بازرگانی استکهلم، نسبت به ایکسید و ICC کمتر توجه رسانه ای و علمی دریافت کرده اند و فرآیندهای انتصاب آنها به طور عمده به نهادهای داخلی و مدیریتی خود محدود می شود. این بررسی نشان می دهد که هر یک از این نهادها در انتخاب و انتصاب داوران رویکرد خاص خود را دارند و تفاوت هایی در ساختار نهادی و روش های اجرایی آنها وجود دارد. نهادهای خصوصی معمولاً رویکردی کمتر رسمی و انعطاف پذیرتر دارند، در حالی که نهادهای بین المللی و دولتی معمولاً دارای ساختارهای پیچیده تری هستند که به دقت بیشتری در فرآیند انتصاب نیاز دارند.

احراز صلاحیت داور و داوری در ایکسید

ایکسید مرجعی است که در انتصاب داور بر اساس قواعد ویژه خود عمل می کند. بنابراین سیستم کنوانسیون ایکسید تنها کنوانسیونی است که مقام تعیین کننده باید از فهرست اجباری و لازم الاجرا داوران بالقوه و ذخیره که هنوز تعیین نشده اند، انتخاب شود. (البته داورانی که بر طبق این ماده بوسیله رئیس منصوب می شوند، نباید تبعه کشور متعاقد در دعوی مزبور یا تبعه کشور متعاقدی که

یکی از اتباع آن طرف دعوی است، باشند؟) همچنین تنها سیستمی است که دارای یک سیستم خودکار بررسی احکام کنوانسیون ایکسید است.

در این راستا وقتی رئیس، اقدام به استفاده از اختیار خود مبنی بر تعیین داور بر اساس مقررات کنوانسیون می‌کند، باید همیشه از فهرست ارائه شده ایکسید و به واسطه دو شرط این انتخاب را انجام دهد. نخست: برای انتصاب داوران، مولفه مقرر داور را بر اساس مبناهای کنوانسیون در نظر گیرد. برای انتصاب هر سه عضو کمیته‌های موقت برای ابطال مذاکرات صورت گرفته در فرایند داور. (که همیشه توسط رئیس ایکسید منصوب می‌شوند). این مهم را می‌توان در بند ۳ ماده ۵۲ کنوانسیون ایکسید مورد واکاوی قرار داد. بنابراین مقرر شده: « رئیس بعد از دریافت تقاضا، از بین هیئت داوران، یک کمیته سه نفری خاص انتخاب خواهد نمود هیچیک از اعضای این کمیته نباید از اعضای دیوان صادر کننده حکم، یا تبعه کشور وی، یا تبعه کشور طرف منازعه و یا کشوری که تبعه‌اش یک طرف دعوی است، باشد و نیز نباید بوسیله یکی از این کشورها به هیئت داوران معرفی شده و یا به عنوان مصلح در همان دعوی شرکت نموده باشد. کمیته این اختیار را خواهد داشت که حکم و یا هر قسمت از آن را مستندا به هر کدام از موارد مذکور در بند یک فوق، باطل اعلام نماید.» دبیر کل و دبیر خانه در امر به رئیس مشاوره داده و کمک می‌کنند. همچنین وظایف رئیس در ایکسید شامل انتصاب ده نفر (معروف به "لیست رئیس") در فهرست نامزدهای ایکسید می‌باشد که در کنار منتخبین تعیین شده از سوی دولت‌ها می‌باشد.

این فهرست از منصوبان دولت (حداکثر چهار نفر در هر دولت عضو) به علاوه ۱۰ نفر که توسط رئیس ایکسید انتخاب شده‌اند (معروف به لیست رئیس) هیأت داور در ایکسید را تشکیل می‌دهد. معیارهای صلاحیت داور در ماده ۱۴ کنوانسیون ایکسید ۱۹۶۵ بسیار کلی است که مقرر می‌کند: «افرادی که برای عضویت در هیئت‌ها تعیین می‌شوند باید دارای شخصیت با اخلاق بالا و دارای صلاحیت شناخته شده در زمینه‌های حقوقی، تجاری، صنعتی یا مالی باشند، که ممکن است به آنها اعتماد شود قضاوت مستقل صلاحیت در زمینه حقوق در مورد اشخاصی که در هیئت داوران هستند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.»

انتصابات دولت در فهرست، اگر توسط همه ۱۶۱ عضو ایکسید انجام شود، لیست بیش از ۶۰۰ نفر ایجاد می‌شود. دولت‌ها می‌توانند از هر ملیتی اشخاصی را معرفی کنند. ایکسید کشورهای عضو را تشویق کرده است که نامزدهای واجد شرایط را در مواردی که نامزدی منقضی شده یا فهرست ایکسید ناقص باشد بیان کنند. مشخص نیست که ایکسید فراتر از فراخوانی نامزدهای واجد شرایط، چه نقش فعالی داشته است. انتصابات دولت در فهرست ایکسید در این مرحله بررسی نشده است. تجارب دولت‌ها می‌تواند اطلاعات مهمی را تأمین کند. برخی از ملاحظات عمومی در مورد مشخصات احتمالی فهرست ایکسید در زیر آورده شده است.

به هر حال همانطور که گفته شد، رئیس ایکسید (رئیس بانک جهانی) می‌تواند ۱۰ عضو فهرست را انتخاب کند. هنگام انتخاب «لیست رئیس»، رئیس توصیه‌هایی از دبیرخانه دریافت می‌کند. توصیه‌ها به صورت محرمانه باقی می‌ماند. لذا رئیس باید نمایندگی سیستم‌های اصلی حقوقی جهان و انواع اصلی فعالیت اقتصادی را تضمین کند (مواد ۱۳-۱۴ کنوانسیون ICSID). تجزیه و تحلیل لیست رئیس ممکن است برخی از ترجیحات ایکسید را برای فهرست خود (یا دیدگاه‌های مربوط به نقاط ضعف در بقیه لیست) به منصف ظهور برساند. در این زمینه می‌توان معیار انتصاب داور در ایکسید را به این شرح بیان کرد:

در مواردی که رئیس ایکسید داور را از فهرست طبق ماده ۳۸ (۱) کنوانسیون تعیین می‌کند، توسط دبیرکل اعلام شده است، که همانطور که در بالا ذکر شد، توصیه‌هایی را به رئیس در مورد منصوبان بالقوه (ذخیره) ارائه می‌دهد. در مورد عواملی که هنگام تعیین قرار ملاقات در نظر گرفته می‌شوند باید بیان کرد عوامل مختلفی در نظر گرفته می‌شود. شاید بتوان گفت مهمترین فاکتورها، اول از همه، ملیت داوران است، بنابراین ما به الزامات مربوط به کنوانسیون ایکسید در رابطه با تابعیت احترام می‌گذاریم. که هیچ یک از داوران منصوب شده توسط رئیس ایکسید ممکن است از تابعیت هر یک از طرفین نباشد. در مرحله بعد سعی می‌شود این احتمال که منافع متضاد بین طرفین و داور می‌تواند وجود داشته باشد که بر قدرت تصمیم گیری داوران تأثیر بگذارد. همچنین در این زمینه دانش داوران ذخیره و تعیین نشده را از قوانین مربوطه و تجربه آنها در داور در نظر گرفته می‌شود. عامل مهم دیگر، تسلط به زبان است که بسته به نیاز اسناد و مدارک و جلسات دادرسی در پرونده است. همچنین در دسترس بودن داور و به ویژه قابل کنترل بودن پرونده فعلی آنها موضوع مهمی است که مد نظر قرار می‌گیرد. بنابراین می‌توانیم

اطمینان حاصل کنیم که یک رویه به موقع و سریع خواهیم داشت. سرانجام، ما به انسجام دادگاه نگاه خواهیم کرد و در برخی موارد که به یک تخصص خاص نیاز است، سعی خواهیم کرد که چنین تخصصی در دادگاه وجود داشته باشد. قبل از تعیین داور، طرفین این فرصت فراهم شده است که هر شرایطی را نشان دهد که فرد فاقد ویژگیهای مورد نیاز تحت معیارهای بسیار کلی ماده ۱۴ (۱) کنوانسیون ایکسید که در فوق بیان شد، می باشد یا خیر. که در صورت عدم وجود ویژگیهای بیان شده باید اذعان کرد منتصب نمی گردد.

نتیجه گیری

ایکسید تنها مرجع انتصاب در خصوص اختلافات سرمایه گذاری دولت‌ها با فهرست اجباری و الزام آور منصوب داوران ذخیره محسوب می گردد. پس مرجع انتصاب باید طبق روشهای رسمی خود برای تعیین داوران، بپردازد. هیچ معادل دیگری در سایر نهادها و موسسات داورى وجود ندارد که به دنبال جلب موضوعات سرمایه گذاری دولت‌ها باشند. چرا که در هر پرونده‌ای ممکن است تعدادی از ملاحظات اولیه مطرح شود

مواردی که دبیرکل ایکسید بعنوان یک مقام شبه انتصاب از مراجعه به روشهای مرجع انتصاب جلوگیری می کند، همراه با انتخاب های توافق شده آزادانه توسط طرفین، به عنوان یک دسته منصوب که مورد رضایت بوده و در آمار اخذ شده محاسبه می گردد. جمع کردن انتصابات طرف مورد مناقشه و منصوب شدن با کمک به مقامات در یک گروه، تعداد دفعات مراجعه به روال رای را که در آن ایکسید ارائه می دهد، مبهم می کند و گزینه‌ها را محدود می کند. همچنین اطلاعات مربوط به میزان موفقیت رویه رای دهی در ایجاد توافق نامه را محدود خواهد کرد. البته این در حالی است که ایکسید اطلاعات گاه و بیگاهی در مورد این موضوع ارائه داده است. به طور کلی، نقش مرجع انتصاب در انتخاب داور کمتر از آنچه که هست به نظر می رسد و نقش آشکار انتخاب طرف اختلاف نظر به همین ترتیب متورم خواهد بود.

منابع

۱. ابراهیمی، نصرالله و سلطان زاده، سجاد. (۱۳۹۳). مفهوم سرمایه گذاری در رویه داورى مرکز حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری خارجی (ایکسید). مجله حقوقی بین المللی، شماره ۵۰.
۲. احمدی، فاطمه و حسنی، علیرضا. (۱۳۹۴). چالش های ایران در الحاق به ایکسید. اولین کنفرانس حقوق و امور قضایی، تهران.
۳. اسکینی، ربیعا. (۱۳۶۹). اختیار دولت‌ها و سازمان های دولتی در مراجعه به داورى تجاری بین المللی. نشریه دانشکده حقوق دانشگاه تهران، شماره ۲۵.
۴. افتخار جهرمی، گودرز. (۱۳۷۸). تحولات نهاد داورى در قوانین موضوعه ایران - دستاورد آن در حوزه داورى بین المللی. فصلنامه تحقیقات حقوقی، دوره ۲، شماره ۲۸-۲۷.
۵. امیرمعزی، احمد. (۱۳۹۷). داورى بین المللی در دعاوى بازرگانی. تهران: دادگستر. (چاپ هفتم).
۶. انصاری، علی و عسکری دهنوی، جواد. (۱۳۹۱). ایرادات با اثر مانع موقتی در داورى تجاری بین المللی. مجله حقوقی دادگستری، شماره ۷۹.
۷. انصاری، علی و مبین، حجت. (۱۳۸۹). تحلیل مسئولیت مدنی شرکت بورس در معاملات اوراق بهادار با تکیه بر فرض عدم قطعیت معامله در رویه هیئت داورى. مجله بورس اوراق بهادار، شماره ۱۰.
۸. انصافی آذر، بهنام. (۱۳۹۶). سرمایه گذار در رویه داورى بین المللی. تهران: انتشارات شهر دانش. (چاپ دوم).
۹. باقری، مرضیه و محمد گودرزى. (۱۳۹۶). هزینه داورى موردی و سازمانی در داورى تجاری بین المللی. کنفرانس ملی پژوهش های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی.
۱۰. البته، در اینجا منابع بدون شماره گذاری ارائه شده اند:
۱۱. بطحائی، فرهاد، شمس، عبدالله، بهمنی، محمد و جنیدی، لعیا. (۱۳۹۷). مطالعه تطبیقی استقلال و بی طرفی داور اختصاصی. فصلنامه تحقیقات حقوق خصوصی و کیفری، شماره ۳۶.
۱۲. بهمنی، علی. (۱۳۹۰). جزوه درس داورى بین المللی، دوره کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید بهشتی.

۱۳. پیران، حسین. (۱۳۹۴). مسائل حقوقی سرمایه‌گذاری بین‌المللی. تهران: انتشارات گنج دانش. (چاپ دوم).
۱۴. جعفری لنگرودی، محمدجعفر. (۱۳۷۸). مبسوط در ترمینولوژی حقوق. (جلد سوم). تهران: گنج دانش. (چاپ اول).
۱۵. جعفری ندوشن، شهاب و صادقی مقدم، محمد حسن. (۱۳۹۴). تأثیر شروط چند گزینه‌ای و اسقاط حق طرح دعوا بر صلاحیت مراجع حل اختلاف معاهده‌ای در دعاوی سرمایه‌گذاری خارجی. فصلنامه پژوهش‌های حقوق عمومی، سال ۱۷، شماره ۴۹.
۱۶. جلالی، محمود. (۱۳۸۳). حل و فصل دعاوی سرمایه‌گذاری از طریق داوری ایکسید و ضرورت الحاق ایران. الهیات و حقوق دانشگاه رضوی، شماره ۵ (۱۳).
۱۷. جنیدی، لعیا. (۱۳۷۶). نقد و بررسی تطبیقی قانون داوری تجاری بین‌المللی. تهران: دادگستر. (چاپ اول).
۱۸. حسن خان پور، سپهر و حقیقی، امیر حسین. (۱۳۹۸). بررسی الزام مستدل بودن آرای داوری در رسیدگی به اختلافات ناشی از سرمایه‌گذاری بین‌المللی. مجله پژوهش‌های حقوقی، شماره ۳۷.
۱۹. خزاعی، حسین. (۱۳۷۳). قواعد سازش و داوری اتاق بازرگانی بین‌المللی. دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۳۲.
۲۰. خزاعی، حسین. (۱۳۷۷). شناسایی و اجرای احکام داور بین‌المللی. دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۳۹.
۲۱. خزاعی، حسین. (۱۳۸۶). حقوق تجارت بین‌الملل: داوری. تهران: نشر قانون. (جلد هفتم).
۲۲. دالرز، رودالف و شروتر، کریستف. (۱۳۹۱). حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری. ترجمه سید قاسم زمانی و به آذین حبیبی. تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی.
۲۳. دنیای اقتصاد. (۱۴۰۱). فرآیند اصلاح رتبه ایران در گزارش کسب‌وکار بانک جهانی. مجله دنیای اقتصاد، شماره ۵۰۰۷.
۲۴. رضوانیان، اویس. (۱۳۹۶). بررسی ماهیت هیأت داوری موضوع ماده ۳۰ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ با نگاهی به رویه قضایی. فصلنامه برنامه‌ریزی و بودجه، سال ۲۲، شماره ۲.
۲۵. زراعت، محمدصادق. (۱۳۹۰). آثار حقوقی الحاق ایران به معاهده ایکسید. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی - دانشکده حقوق.
۲۶. زمانی، قاسم و درون پرور. (۱۳۹۴). پویایی مفهوم «سرمایه‌گذاری» در پرتو متدولوژی‌های احراز صلاحیت ایکسید. فصلنامه دیدگاه‌های حقوق قضایی، شماره ۶۹.
۲۷. سلطان زاده، سجاد. (۱۳۹۴). الحاق ایران به کنوانسیون حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری. دنیای اقتصاد، شماره ۳۵۴۴.
۲۸. شاکر، سعید. (۱۳۹۳). جزوه داوری تجاری بین‌المللی. دانشگاه دامغان.
۲۹. شمس، عبدالله. (۱۳۹۸). آیین دادرسی مدنی. (جلد سوم). تهران: انتشارات درآگ. (چاپ چهل‌وششم).
۳۰. شهبازی، آرامش. (۱۳۸۹). تکثر سیستم قضایی بین‌المللی. مجله پژوهش حقوق عمومی، دوره ۱۲، شماره ۲۹۱.
۳۱. شیروی، عبدالحسین. (۱۳۷۸). نقش آنسترال در توسعه حقوق تجارت بین‌الملل. مجله آوای عدالت، شماره ۱.
۳۲. شیروی، عبدالحسین. (۱۳۹۵). حقوق تطبیقی. تهران: انتشارات سمت. (چاپ پانزدهم).
۳۳. شیروی، عبدالحسین. (۱۳۹۸). حقوق تجارت بین‌الملل. تهران: انتشارات مجد. (چاپ اول).
۳۴. صادقی، محسن. (۱۳۸۲). مداخله دادگاه‌ها در داوری تجاری بین‌المللی. مجله دانش پژوهان دانشگاه مفید، شماره ۳.
۳۵. صفائی، حسین. (۱۳۹۷). حقوق بین‌الملل و داوری‌های بین‌المللی. تهران: انتشارات میزان. (چاپ هشتم).
۳۶. صلح‌چی، محمد علی. (۱۳۸۹). استقلال شرط داوری در قراردادهای بین‌المللی. فصلنامه پژوهش حقوق، شماره ۳۱.
۳۷. ضرابی، میترا. (۱۳۸۷). داوری سازمانی. روزنامه کارگزاران، شماره ۴۸۷.
۳۸. طباطبایی نژاد، محمد. (۱۳۹۲). اعمال قواعد امره تحت نظام داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی ایکسید. اندیشه‌های حقوق خصوصی (دانشگاه علم و فرهنگ) سال ۱، شماره ۱.
۳۹. عسکری، پوریا و حاجی‌پور، زهرا. (۱۳۹۹). پرونده اورباسر و سی‌ای‌بی‌بی‌بی علیه آرژانتین: خاستگاه طرح دعوی تقابل بر اساس نقض حقوق بشر در دعاوی سرمایه‌گذاری. فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، دوره ۲۱، شماره ۶۶.
۴۰. علومی یزدی، حمید رضا و آزادی، یاسمن. (۱۳۹۴). داوری نامه و جایگاه آن در داوری تجاری بین‌المللی. فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال ۳، شماره ۱۱.
۴۱. فریدون، محدثه. (۱۳۸۸). تحلیل حقوقی چند رأی از آراء هیأت داوری. مجله بورس، شماره ۸۴.
۴۲. قلعه شاخانی، سجاد. (۱۴۰۱). جایگاه و وضعیت نهاد داوری در حل و فصل اختلافات ناشی از سرمایه‌گذاری. فصلنامه فقه نوین، دوره ۳، شماره ۹ (۹).

۴۳. کاتوزیان، ناصر. (۱۳۹۱). قواعد عمومی قراردادها. (جلد دوم). تهران: شرکت سهامی انتشار. (چاپ سی و دوم).
۴۴. کریمی نیا، محمد مهدی. (۱۳۸۰). جایگاه انصاف در حقوق تجارت بین الملل. مجله معرفت، شماره ۳۱.
۴۵. الماسی، نجاد علی. (۱۳۶۹). شناسایی و اجرای احکام مدنی خارجی. نشریه دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۲۵.
۴۶. مافی، همایون و پارسافر، جواد. (۱۳۹۱). دخالت دادگاهها در رسیدگی های داوری در حقوق ایران. دیدگاه های حقوق قضایی، دوره ۱۷، شماره ۵۷.
۴۷. مجتهدی، محمد رضا. (۱۳۹۰). درآمدی بر حقوق حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری بین المللی بر مبنای کنوانسیون «داوری ایکسید». مجله فقه و حقوق اسلامی، دوره ۲، شماره ۳.
۴۸. محبی، محسن و ابراهیمی لویه، سهیلا. (۱۳۹۸). لزوم تشکیل رکن تجدیدنظر در داوری سرمایه گذاری بین المللی. فصلنامه تحقیقات حقوقی، شماره ۸۷.
۴۹. محبی، محسن. (۱۳۷۶). داوری تجاری بین المللی. مجله حقوقی بین المللی، شماره ۲۱.
۵۰. محبی، محسن. (۱۳۸۰). نظام داوری اتاق بازرگانی بین المللی. تهران: انتشارات کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین المللی. (چاپ اول).
۵۱. محمدی مکرمی، علی. (۱۳۹۱). شناسایی و اجرای آراء داوری های خارجی در حقوق ایران. سخنرانی در سمینار در مجتمع آموزش عالی قم (دانشگاه تهران).
۵۲. مقدم ابریشمی، علی و محبوب، مسعود. (۱۳۹۵). ساختار حقوقی نظام داوری: سیستم واحد یا دوگانه. فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال ۵، شماره ۱۶.
۵۳. موسسه حقوقی و داوری بین المللی تیرایس. (۱۳۹۴). شناسایی و اجرای رای داوری خارجی در قلمرو عهدنامه ۱۹۵۸ نیویورک. [قابل دسترس در] (<http://www.hvm.ir/detailnews.aspx?id=>).
۵۴. موسی زاده، رضا. (۱۳۹۵). سازمان های بین المللی. تهران: نشر میزان. (چاپ بیست و یکم).
۵۵. مهاجری، علی. (۱۳۷۸). رسیدگی خارج از نوبت در محاکم عمومی. تهران: انتشارات گنج دانش.
۵۶. نورانی مقدم، یونس و عیوضی، اعظم. (۱۳۹۵). انواع دعاوی و شیوه های رسیدگی در بازار سرمایه ایران و آمریکا. فصلنامه مطالعات حقوق تطبیقی، دوره ۷، شماره ۱.
۵۷. نیکبخت، حمید رضا و شهاب، جعفری. (۱۳۹۲). صلاحیت مراجع حل اختلاف معاهدات سرمایه گذاری در دعاوی معاهدات و قراردادهای سرمایه گذاری. مجله فقه و حقوق اسلامی، دوره ۴، شماره ۲.
۵۸. واقفی، سعید. (۱۳۸۹). آراء داوری و تأثیر آنها بر حل و فصل اختلافات بین المللی. نشریه علمی حقوقی، شماره ۱۰۰.
۵۹. یوسفی، مهرداد. (۱۳۹۳). بررسی نظام های مختلف داوری در تجارت بین الملل. مجله حقوق بین الملل، شماره ۹۰.